

Broedgeval van Grauwe Klauwier in de AW-duinen

Hans Vader

De Grauwe Klauwier was ooit een algemene verschijning in alle duinen langs de Europese Noordzeekust. In de vorige eeuw vond echter een sterke achteruitgang plaats van deze vogel in het duingebied en daarbuiten. In 1966 vond ik het laatste nest van een in de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) broedende Grauwe Klauwier. Daarna is de soort veertig jaar lang alleen nog opgemerkt als zeer onregelmatige doortrekker (Geelhoed et al., 1998).

Ik was dan ook hogelijk verbaasd toen ik half juni - net terug van een vogelvakantie naar Hongarije - in mijn postbox een bericht vond over een waarneming van een Grauwe Klauwier in de AWD. De familie Kraaienveld had op 10 juni een man Grauwe Klauwier gezien in het zuidelijk duin en zij vermoedden dat het om een broedgeval ging. Omdat zij beseften dat het hier om een zeer bijzondere waarneming ging, is de waarneming gemeld bij het bezoekerscentrum. De volgende dag zijn meteen twee ecologen van de terreinbeheerder Waternet op pad gegaan om de waarneming te bevestigen, maar er werd helaas geen Grauwe Klauwier gezien.

Op 17 juni ben ik zelf naar de opgegeven plaats gegaan. Een Grauwe Klauwier laat zich meestal makkelijk zien, omdat hij graag in de top van een struik op de uitkijk zit. Als de vogel er nog was, zou ik hem dus vrij makkelijk moeten vinden. De vallei zag er zeer geschikt uit, begroeid met laag struikgewas en daartussen flinke Meidoorns, maar geen klauwier te bekennen. Na vele uren te hebben rondgezworven en regelmatig vanaf een duintop alle toppen van de hogere struiken te hebben afgespeurd, gaf ik de moed op. Misschien was de eerdere waarneming dan toch een late doortrekker.

Op 19 juni werd ik weer gebeld, met de mededeling dat de heer Kraaienveld de Grauwe Klauwier wéér gezien had, op dezelfde plaats! Na hem rechtstreeks te hebben gebeld werd snel duidelijk dat ik eerder op de verkeerde plaats had gezocht, zo'n 1,5 km te noordelijk. Daarom heb ik op 22 juni een nieuwe zoekpoging ondernomen, nu op de juiste plek. Het was die dag loeiheet, en in de brandende zon kroop ik voorzichtig naar de duintop die uitzicht gaf over de opgegeven vallei. En ja hoor! Daar, in de top van een grote Meidoorn, zag ik direct een prachtige man Grauwe Klauwier zitten! De hitte was enorm, en ik zocht snel de beschutting van wat schaduw.

Ook deze plek zag eruit als prima broedbiotoop. Het was een grote droge duinvallei, begroeid met vele tientallen Meidoorns, afgewisseld met eilandjes lage Kruiwilg, Duindoorns en Liguster. Tussen de begroeiing bevonden zich vele zandige plekken en schrale begroeiing van korstmossen en lage grassen. Het mannetje jaagde in de hele vallei, waarbij ik hem soms even kwijt was. De jachttechniek was zoals je van een Klauwier verwachten mag. De vogel tuurde lang de omgeving af vanuit de top van een struik, om dan vervolgens in een snelle glijvlucht tussen de lage vegetatie een insect te pakken. Hij ving vrij kleine prooien (kevertjes) die hij soms enige tijd in zijn snavel hield, maar uiteindelijk toch zelf doorslikte. Ging het nu om een solitaire vogel, of was er ook een broedend vrouwtje of een nest met jongen aanwezig?

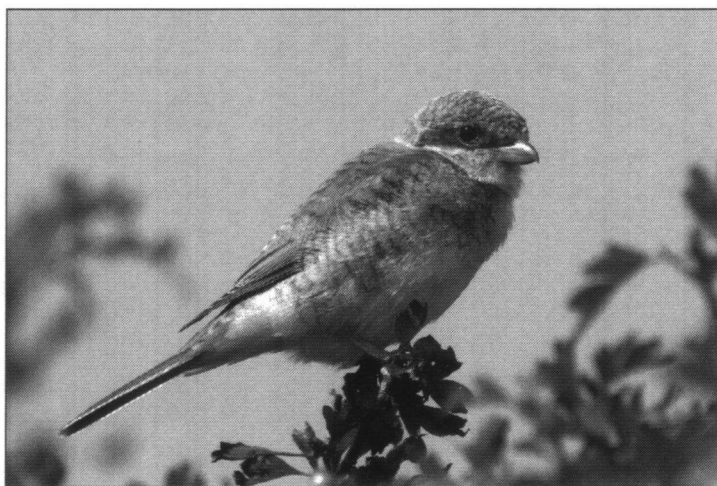
Na 3 uur wachten en bijna een zonnesteek te hebben opgelopen, waarbij er ook nog een aantal teken over mijn broek marcheerden, begon de moed mij in de schoenen te zinken. Het mannetje zat al enige tijd onverstoorbaar met een kleine prooi in zijn favoriete Meidoorn. Toch werd het nog spannend. Plotseling zag ik, onderin mijn kijkerbeeld, zo'n meter onder het mannetje, iets bewegen. Er kwam een vogel tussen de dichte takken vandaan en vloog recht naar mij toe het beeld uit. In een fractie van een seconde zag ik dat het een vrouwtje Grauwe Klauwier was! Een paartje Grauwe Klauwier half juni in mooi biotoop, dit begon steeds meer op een broedgeval te lijken!

Nu was het opletten geblazen om een eventueel nest te vinden, alleen dat zou een broedgeval met zekerheid aantonen. Ik zag het mannetje met prooi in de struik verdwijnen, ongeveer waar het vrouwtje eruit kwam. Daar zit vast een nest dacht ik. Het was een zeer grote Meidoorn van 5 meter hoog en bijna net zo breed. Gelukkig was de struik behoorlijk hol van binnen, zodat ik na wat worstelen tot bij de stam kon komen. Nu kon ik tegen het licht de hele struik afspeuren. Tot mijn teleurstelling was er echter niets te vinden wat op een nest leek.

De wanhoop nabij besloot ik dan maar alle Meidoorns in een straal van 100 meter te controleren, en dat waren er tientallen. Na een half uur zoeken was ik aanbeland bij een miezerig meidoortje van 2,5 meter hoog. In deze struik, vlak onder de top, vond ik een vogelnestje. Het zat in een zeer dicht deel van de struik en ik kon het maar moeilijk zien. Vanuit een andere hoek had ik wat beter zicht, en zowaar zag ik een dikke snavel over de nestrand steken. En aan de achterkant stak een staart over de rand. Het was het vrouwtje Grauwe Klauwier! Eindelijk, na een periode van 40 jaar afwezigheid, waren er weer broedende Grauwe Klauwieren in de AWD! Nu zeker was dat er een Grauwe Klauwier met een nest was in de AW-duinen, heeft de afdeling ecologie van Waternet contact opgenomen met onderzoekers van de RadBoud Universiteit en de stichting Bargerveen. Zij doen uitgebreid onderzoek naar Grauwe Klauwieren in Nederland, maar ook in het noordelijkste puntje van Denemarken, waar in de duinen de

laatste vitale populatie Grauwe Klauwieren wordt aangetroffen. Vergelijkend onderzoek in de duinen van Denemarken en Nederland heeft aangetoond dat vooral achteruitgang van grote insecten en hagedissen (het belangrijkste voedsel van de klauwier) de oorzaak is voor het verdwijnen van deze vogelsoort uit de duinen (Beusink et al., 2003). De achteruitgang van de prooi-soorten van de klauwier komt weer door het dichtgroeien en verruigen van de voormalig stuivende duinen, als gevolg van vastlegging en vermessing door verhoogde stikstofdepositie uit de lucht. Omdat de Grauwe Klauwier om te overleven zo afhankelijk is van een groot en divers aanbod van prooidieren (Kuper et al., 2001), vormt deze soort daarom mogelijk een belangrijke indicator-soort voor de natuurwaarde van een gebied. De broed- en voedsel-ecologie van Grauwe Klauwieren is daarom buitengewoon interessant voor zowel beheerders van natuurgebieden als onderzoekers.

Toen het nieuws van het nieuwe broedgeval bekend werd bij de ecologen uit het Bargerveen, zijn onmiddellijk plannen gemaakt om de vogels nauwgezet te volgen. Er werd een videocamera bij het nest geplaatst, waarmee de gevoerde prooien aan de jongen konden worden gedetermineerd. Tijdens de installatie van de camera vonden we vijf jongen in het nest, die ik eerst geringd heb. Onder de jongen was een achterblijvertje die het waarschijnlijk niet zou halen. Toen alle apparatuur werkte hebben we op enige afstand het gedrag van de oudervogels gevolgd. Al van tevoren was ik bang dat het plaatsen van een camera voor verstoring zou zorgen, en toen het even duurde voordat we de vogels weer

Een van de uitgevlogen juveniele Grauwe Klauwieren, 13 augustus, Haasveld AW-duinen. Willem Pomvert.

bij het nest zagen, begon ik me af te vragen of het niet beter was de camera weer af te breken. Gelukkig begon het mannetje toen druk te voeren en werden er mooie opnamen gemaakt.

Het filmen is doorgegaan tot alle vier jongen uitvlogen rond 14 juli. Op 17 juli zijn Antje Ehrenburg en Bernard Oosterbaan ter plaatse geweest en zagen de ouders op twee plaatsen vlak bij het nest voeren. Ook nog op 20 juli hoorde ik hoogstwaarschijnlijk de bedelroep van één van de jongen. Twee weken later, op 4 augustus, werden drie jongen samen met de ouders op bijna 2 km afstand van het nest ontdekt door Jan Wierda bij ingang de Zilk. Het nieuws van het broedgeval werd toen snel wereldkundig. De laatste melding op Vogelnet Zuid-Kennemerland dateert van 14 augustus door Han Buckx, die toen gedurende een half uur de drie juveniele vogels zag, zonder de adulte vogels.

Vorig jaar is er ook een broedgeval van Grauwe Klauwier geweest in de duinen bij Castricum. Dit was na 26 jaar afwezigheid weer het eerste broedgeval van een Grauwe Klauwier in de Nederlandse duinen. De Castricumse vogels zijn eveneens gevolgd door onderzoekers van de Stichting Bargerveen. Zijn deze twee broedgevallen de voorbode van een terugkeer van de Grauwe Klauwier in de Nederlandse duinen? Wie weet van wel! Hopelijk zien we dan volgend jaar opnieuw broedende Grauwe Klauwieren in de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Literatuur

- Beusink, P., Nijsen, M., Kuper, J. & Esselink, H., 2003. Food ecology of Red-backed Shrikes in an affected and an intact coastal dune system. *Die Vogelwarte* 42 (1-2): 26.
- Geelhoed, S., Groot, H., Huijssteeden, E. van, Leeuwen, G. van & Nobel, P. de (red), 1998. Vogels in het landschap van Zuid-Kennemerland en de Haarlemmermeer. Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland/KNNV Uitgeverij, Utrecht.
- Kuper, J., Duinen, G.J. van, Nijssen, M., Geertsma, M. & Esselink, H., 2001. Is the decline of the Red-backed Shrike (*Lanius collurio*) in the Dutch coastal dune area caused by decrease in insect diversity? *The Ring* 22 (1): 11-25.
- Persbericht Stichting Bargerveen. Zeldzaam broedgeval: Grauwe Klauwier na 26 jaar terug in het duin, Velslerbroek, 14 juli 2005.

Hans Vader, 3e Loosterweg 56, 2182 CW Hillegom, e-mail: hansvader@hotmail.com.